

KRISTOFER KARLSON ZNAMENJE

Preveo sa švedskog
Igor Solunac

 Laguna

Naslov originala

Christoffer Carlsson

JÄRTECKEN

Copyright © Christoffer Carlsson 2019

Published by agreement with Edition Management

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Onima koji su nekad posetili
žutu kuću kod jezera Tofta
pored Marbeka*

*Nekada sam imao tajne snove da bi bilo moguće sabrati sve,
tako da se sve završi, zaokruži. Da na kraju mogu reći: tako je
bilo, tako se zbilo, ovo je cela priča.*

Ali sad sam pametniji.

*Per Ulov Enkvist
Biblioteka kapetana Nema*

MARBEK, HALAND

Novembar 1994.

I

Kaže se da smrt dođe po čoveka. To je stara izreka, iz vremena kad je smrt bila stvarna prilika koju si mogao sresti u Marbečkoj šumi ili pored puta. Ledena ruka uhvati te za grlo, a senka ti se širi oko tela dok više ne možeš da dišeš. Tako to zamišljaš kao dete.

Ima i drugih izraza koji se koriste.

Ne kaže se da je nešto *neprijatno* ili *zlobno*, već da je *jezivo*.

Podilazi me jeza.

Uradio sam nešto jezivo.

Tako se kaže.

I ne kaže se *nisam znao šta da radim*, već *nisam znao kuda ću*. Kao da je bežanje prvo rešenje.

Noćas se plamenovi uzdižu ka nebu. Vremenska prognoza je najavila pljuskove, ali ne pada kiša. Sve je prekriveno čađi i pepelom, a krupna stabla su spaljena. Miris dima stiže čak do Simlongsdalena i sve do Šedale, kilometrima daleko.

To je događaj koji će ostati u pamćenju, orijentir. Dolazi do podele na pre i posle:

Gde si bio kad...

Je li to bilo pre ili posle...

Dole u Tularpu kuće i imanja su rasuti unaokolo. Najbliže Markstremovoj kući je gazdinstvo Ulrike Antonson. Veliko polje razdvaja njihova imanja. Upravo je Ulrika pozvala hitnu pomoć.

„Gori!“, viče u slušalicu. „Markstremova kuća gori kô sam đavo. Pošaljite brzo vatrogasce, policiju, hitnu pomoć, sve, zaboga!“

Izlazi u novembarsku noć i fotografiše požar. Nije jedina. Kasnije će novine tražiti fotografije: oblasni fotografi su stigli tek kad je počelo gašenje, pa su im fotografije loše. Gotovo svi odbijaju ponude, ali Ulrika, kojoj je potreban novac, potajno prodaje sopstvene amaterske fotografije za pristojnu svotu novca. Ubrzo ih ima svuda. Njeno ime se ne pominje, piše samo *fotografija čitaoca*, ali svi znaju čije su.

Ogromni plameni jezici ližu crno nebo. Markstremova smeđa prizemna kuća je stara i od drveta s malim prozorima i ravnim krovom. Ima peć i šporet na gas, loše instalacije i starinsko snabdevanje strujom, potpuno suvu izolaciju. Takve pojedinosti su ranije bile nepoznate većini, ali sad ih svi znaju. Ako su išta naučili nakon katastrofe u Tularpu, to je da maltene bilo šta može izazvati požar.

Nisu se svi probudili. Mali Isak Nikvist spava u Ulici Svano. Njegov najbolji drug Teo Bengtson takođe. Nekoliko kilometara dalje, u hodniku kuće policajca Vidara Jergensona, pas Leo uznemireno šetka. Njegovo režanje budi Vidara, koji otvara oči i spušta stopala na hladan pod.

Labrador stoji kod ulaznih vrata i laje kao da im neko provaljuje u kuću.

„Šta je s tobom?“, zevne Vidar. „Nema nikoga.“

Otvara vrata i pas proviri napolje. Novembarski mraz ledi krv u venama. Uto i Vidar oseti miris paljevine. Čim izađe na travnjak, može čak i da vidi požar: odavde je to samo naranđasta kupola iznad krošnji.

„Shvatam“, kaže. „Dobro si uradio, Leo. Dobro je što si lajao.“

Leo se strese i gleda Vidara krupnim smeđim očima.

„Da.“ Stojeći na travi prekrivenoj mrazom, Vidar pokušava da proceni udaljenost do požara. „Pa, možda. Moram da proverim.“

Vraća se u kuću, oblači se i obuva čizme. Zatim poljubi Lea po mekom temenu, počeska ga iza ušiju i kreće.

Ali nedostaje mu uniforma. Nosio ju je četiri godine i za to vreme je video mnogo toga. Uniforma je važna, ona je štit. Ili oklop. Ono što susretnoš ostaje u njoj.

Ne sve, naravno. Nekad vidiš ponešto što ni uniforma ne može da zaustavi.

Vidar korača starim stazama okruženim šumom i otvorenim poljima, malim imanjima i vilama. Seoce istočno od Halmstada – to je Marbek. Onima koji ovde odrastu govore da su srećnici. Verovatno i jesu. Katastrofe se ovde retko dešavaju.

Smrad paljevine postaje sve jači. Narandžasta kupola raste. Sirene zavijaju u daljini.

Prolazi pored imanja Marbek i skreće, prelazi mali most ka Tularpu.

Eno Markstremove kuće u plamenu, tutnji u noći. Oči ga peckaju. Vatrogasci i hitna pomoć su pristigli, kao i njegove kolege. Puls mu raste dok se približava plavo-belim trakama. Vođa istrage, snažan čovek iz vatrogasne brigade kojeg Vidar ne poznaje po imenu, priča s medicinskim osobljem.

„Ima li nekog unutra?“, pita Vidar.

„Teško je ući, pa ne znamo. Ali mislimo da ne. Kuća je potpuno zahvaćena plamenom, možemo jedino pustiti da izgori.“

„Mogu li nešto da pomognem?“

„Ti si policajac, zar ne?“

Vidar klima glavom.

„Živim ovde.“

Vođa istrage gleda ka požaru. Plamenovi deluju poput živih bića.

„Pomozi gde možeš. Samo se drži dalje od vatre.“

Vidar odlazi do vozila hitne pomoći i pozajmljuje jaknu. Pored jednih patrolnih kola od kolega dobija blok i olovku. Osvetljen požarom, pomaže u održavanju reda, nadgleda traku i razgovara s komšijama. Skoro svi su napolju, gledaju u istom pravcu, vide isti prizor.

Na jugozapadu su Ulrikina polja. Već su s njom razgovarali. Na severu čeka imanje Josefine Franson. Kupila ga je od oca nekoliko godina pre njegove smrti, sa svim životinjama. Platila je simboličan iznos – hiljadu kruna. Od Vidara je starija petnaest, možda dvadeset godina, ali oduvek ju je smatrao lepom. Bujna kosa s nekoliko sedih pramenova, ali koža skoro glatka. Nosi farmerke i otvorenu košulju zavezanu u struku preko tamne majice koja joj prekriva teške grudi. One su njegova slabost. Svestan je toga, ali ponekad čovek ne može da se savlada.

„Videla sam Lovisu kako se vraća biciklom“, kaže Josefina. „Mislim da je bilo oko pet. Radi na Bruktorpovom imanju u gradu, pa se biciklom odveze do autobusa, pa po podne nazad.“

Od bicikla je ostao samo garavi ram.

„Jesi li je videla posle?“

Josefina odmahuje glavom.

„Ali njeni roditelji su otišli kasnije. Nekome je pedeseti rođendan, pa su otišli na proslavu.“

„Znači Lovisa je bila kod kuće?“

„Mislim... čini mi se da jeste. Ali nisam sigurna. Nisam je videla otkako je došla kući.“

Vidar stoji leđima okrenut požaru, ali ga i dalje vidi. Plamenovi se ogledaju u Josefininim sjajnim očima.

Dok hoda uz traku, iznenada zastaje. Tamo dole, u travi, leži radna rukavica. Okreće se ka kući. Plamenovi više nisu jaki, ali dovde nisu ni stigli. Vidar dodiruje smrznutu travu. Netaknuta je.

Podigne ruku i pozove kolegu.

„Aha“, kaže on.

„Pa da“, uzvratil Vidar.

„Doneću oznaku. Ostaješ ovde?“

Vidar ostaje. Hladno mu je bez uniforme. Kolega se vraća sa štapićem i pažljivo ga zabada u zemlju.

Rukavica je oštećena vatrom. Izbliža se vide i tragovi krvi.

Potrajalo je dok komesar nije stigao, ali odjednom se obreo u središtu istrage, nadnet nad nacrtom kuće koji je neko uspeo da nabavi. Takav je on. Komesar K. G. Eberj je krupan muškarac, obučen kao šumar, s teškim čizmama, džemperom i pantalonama s mnogo džepova. Dobar šef sa snažnim glasom. Ima proređenu, srebrnastu kosu i okruglo, podbulo lice. Gleda u Vidara toplim, otvorenim očima, i kreće se nečujno iako je krupan.

„Mladi Jergenson“, kaže iznenađeno. „Pa da, ti ovde živiš.“

„Tako je.“

„Zar ti uskoro ne počinje smena?“

„Za sedam i po sati.“

K. G. odmahne rukom.

„Pobogu, idi kući i spavaj. Bićeš nam potreban sutra.“

Peku ga oči i bole zglobovi. Bio je na dužnosti ceo dan i pola noći. Ramena su ukočena, a leđa bole.

„Nisam ti potreban ovde?“, upita ipak.

„Jesi. Ali naspavan.“

Predaje ono što je prikupio i skida jaknu, klima glavom kolegama i kreće kući. Zora je još daleko. Iza njega bleskaju svetla policije, vatrogasaca i hitne pomoći.

Pošto se udaljio, nešto mu se pomeri u vidnom polju. Iz šume. Vidar zastaje i diše. Potpuna tišina.

A onda ugleda.

„Hej.“ Vidar se okreće ka plavim svetlima i viče. „Hej! Ovde leži neko.“

Neko ko nije znao kuda će.

2

Isak Nikvist živi na vrhu Ulice Svano, u crvenoj kući blizu okretnice. Tamo su poredane u nizu, te male kuće, a samo tri kuće dalje živi Teo.

I ovog jutra mama čuči pored kreveta i budi Isaka, kao i obično. U snu oseća njen miris, uvek je to ono što ga prvo probudi. Budna je već sat vremena i spremila se za posao.

„Isače. Isače, dušo. Pola osam je, vreme je da ustaneš.“

Iste reči svakog jutra, ali ne tera ga to da otvori oči, već način na koji ih izgovara. Mamin glas danas zvuči drugačije, pomalo odsutno, kao da istovremeno gleda neki uzbudljiv film, ali ne sasvim. Nešto se skriva između reči. Mama zvuči uplašeno.

„Šta to miriše?“

Ne odgovara. Oči su joj pomalo crvene. Obično nisu. Isak se teškom mukom priđiže. Zašto mu je tako teško da se probudi kad treba da ide u školu, a tako lako subotom i nedeljom? To je jedno od velikih životnih pitanja.

*

Stariji kažu *vrt*, a ne bašta. Isak je tek nedavno primetio da stariji ponekad govore malo drugačije, koriste reči koje njemu

nisu poznate. Zvuče lepo. Edvard obično kaže da su reči jedna od veza sa onima koji više nisu tu.

S kuhinjskog prozora pogled se pruža preko vrta sve do šupe na ivici šume, s druge strane biciklističke staze, iza obraslog kamenog zida sa žbunovima suručice i *vrbovog grma*. Ne zna ko je vlasnik šupe, ali zna da su unutra na tavanici ogromni *pauci*. U blizini su stara stabla puna crvenih *božićnih jabuka* i žutih okruglih šljiva, ali ih je teško dohvatiti jer su *koprive* koje žare previsoke. Nakon jedne od prvih mraznih noći prošle godine, neko ih je počupao kao da je ogromna zver prošla i istrгла ih čeljustima. Šljivi se tad moglo prići, pa su se Isak i Teo popeli i prejeli.

Otad nije jeo šljive, toliko ga je zbolela *tiba* da mu se od same pomisli na njih sloši.

Sad stavlja previše šećera na pahuljice i šećer se pretvara u ukusne grudvice u kiselom mleku. Mama se obično usprotivi, ali danas ne. Čak i ne sedi s njim za doručkom, već je u dnevnoj sobi s tatom. Još nije otišao na posao, iako inače uvek kreće u petnaest do sedam.

„Jesi li uopšte spavala?“, pita tata.

„Ne“, odgovara mama. „Danas ću ga ja odvesti. Školski autobus prolazi tuda, pa sigurno neće ići. Iskreno, ne znam ni kojim putem da krenemo.“

Isak sedi sâm za stolom i ne zna gde da gleda. Obuzeo ga je nepoznat osećaj i želi da priđe mami, ali zna da ne bi trebalo. Igra se zamišljajući da su pahuljice junaci, možda kauboji ili vojnici, a kiselo mleko smrtonosna lava.

U hodniku vidi tragove cipela, velike i oštre. Ne pripadaju nikome od njih. Tokom noći ih je neko posetio.

Jutro tog ponedeljka je hladno i vlažno. Isak sedi na zadnjem sedištu na putu do škole u Simlongsdalenu. Mama vozi dužim putem nego inače. Još nema snega. Prolaze pored starih zgrada fabrike. Iza drveća, nizbrdo prema Tularpu, Isak naslućuje sive pruge koje se uzdižu ka belom nebu.

„Šta se desilo, mama?“

„Kako to misliš, dušo?“

„Ti i tata ste čudni. I miriše kao kad ložimo vatru.“

Mama dugo ćuti.

„Nisam sigurna šta se tačno dogodilo.“

Potom više ne govori, a ni on ne pita. Mamine ruke stežu volan tako jako da joj zglavci pobebe. Čim su stigli, Isak potrči preko školskog dvorišta da ne bi zakasnio.

I u školi je nešto drugačije. Isakova učiteljica Irena deluje kao da je izgubila nešto važno. Smeši se, ali osmeh joj ne dopire do očiju, a na odmorima puši više nego inače.

Po završetku časova, mama ga čeka. Lice joj je napeto, kao da je nešto boli, ali pokušava da to ne pokaže. Kad su stigli kući, Isak ugleda nove, nepoznate tragove cipela u hodniku, a otirač nije na svom mestu.

„Mama, ko je bio ovde?“

„Kako to misliš?“

„Otirač je pomeren. I nemamo takve cipele.“

Mama promrmlja nešto za sebe, odsutno.

Teo uskoro zazvoni na vrata.

Ponekad se Teo ponaša čudno u školi kad su s drugima. Kao da odguruje Isaka od sebe. Prigovara mu ili uzdiše. Isak ne zna zbog čega, ali to se dešava samo kad su u blizini Turbjern ili Hokan, ili Malin i Sesilija. Ali to je samo ponekad i podrazumeva se da su on i Teo najbolji drugari. Prosto je tako. Gotovo kao prirodni zakon – reč koju su nedavno naučili u školi u Brearedu.

„Ćao“, kaže Teo.

„Ćao.“

„Hoćemo nešto da radimo? Da se igramo Kraljeve stene?“

Isak oblači jaknu i otrči u kuhinju.

„Mama, je l' smem da...“

Ona stoji kraj sudopere i zuri kroz prozor, obgrlivši se kao da joj je hladno. Suze joj teku niz obraze. Kad ugleda Isaka, trgne se, obriše oči i brzo trepće.

„Je l' to Teo došao? Hoćete napolje?“

Isak stoji s raskopčanom jaknom i neprijatnim osećajem u grudima.

„Mama, jesi li tužna?“

Ona se osmehne i odmahuje glavom, brišući suze.

„Šta se dogodilo, mama?“

„Zašto to pitaš? Jesu li vam nešto rekli u školi?“

„Ne, ali...“

„Šta?“

Teško je to objasniti rečima. Ali nešto se jeste zbilo.

Pošto ništa ne kaže, ona se sagne i snažno ga zagrlji, prošapće da je sve u redu, da nema nikakve opasnosti i da će sve biti dobro.

„Idi sad, igray se s Teom.“

„Ali...“

„Ne, sve je u redu.“ Smeška se kroz suze. „Samo sam umorna.“

„U redu.“

„Kad se vraćaš kući?“

„U pet.“

„A šta radiš ako se nešto desi?“

„Pozovem odraslu osobu.“

„Bravo.“

Poljubi ga u čelo. Isak izlazi s Teom.

Nema nikakve opasnosti. Sve će biti dobro.

Zvučalo je skoro kao molitva.

3

Postoji skrovito mesto nedaleko od Markstremove kuće. U dubokom delu Marbečke šume staza vodi naniže, do dela reke File gde je bujica naročito silovita.

Upravo tamo je Edvard prvi put odveo Isaka. On je verovatno osoba koju Isak najviše voli. Osim mame, možda. Mada to nikad nikome ne bi priznao. U svakom slučaju ne tati.

Sad nije novembar, već leto, topao nedeljni dan u avgustu, tri meseca ranije. Isak drži Edvarda za ruku dok se kreću među drvećem.

„Čuješ li, Isače?“, pita.

„Ne, šta to?“

„Slušaj.“

Kosa mu je tamna kao mamina, obrve izražene, a smeđe oči krupne i tople. Zbog oštarih kontrasta izgleda skoro kao da je nacrtan, kao da je pobegao iz stripa.

Svi kažu da Isak i Edvard liče. Ponekad se trudi da oponaša ujaka, ali teško je. Kad pokušava da hoda ili se kreće kao Edvard, to naprosto ispadne ukočeno i kao da se trza.

Isak ga posmatra i osluškuje.

„Čuješ li sad?“

Grane drveća blago šušte na vetru iznad njegove glave, insekti zuje, a stari traktor Jerana Antonsona brunda u daljini. Čuje se još nešto – sve izraženiji huk u pozadini svega ostalog.

„Šta je to?“

„Dođi pa ćeš videti.“

Užurbano se kreću između starih panjeva i čvornovatog korenja duž staze. Hućanje je sve glasnije u Isakovim ušima, a uzbuđenje mu ispunjava grudi.

Ponekad mu je Edvard pomalo kao tata. Isak to nikad nije naglas rekao jer ne želi da se tata rastuži, ali povremeno tako razmišlja. Tata je često odsutan, radi dokasno jer im je potreban novac. Nekad je odsutan i vikendom, s vremena na vreme radi kao mehaničar za jednog momka iz grada koji vozi trke – a trke su skoro uvek subotom i nedeljom.

Dani sa Edvardom su najlepši. Isak se tad oseća ispunjeno, uzbuđeno i sigurno. Dok korača kroz šumu, to što drži ručicu u Edvardovoj krupnoj šaci pruža mu osećaj doma.

„Evo“, kaže Edvard naposljetku i pokaže. „Pogledaj, Isače.“

Nikad dotad nije video ništa slično. Vodopad je toliko snažan da voda pravi belu i smeđu penu, divlje udara i prska o kamenje. Vodopad je viši i od najviših smrča, a kako bi nadjačao huk, moraš skoro da vičeš.

Jato ptica odjednom poleće prema nebu, kao da ih je nešto uplašilo, i Isak se trgne. Edvard ga utešno obuhvata rukom.

„Smiri se, maleni. Zar nije prelepo?“

„Ogromno je.“

„Znaš li kako se zove?“

„Ne.“

„Danski vodopadi.“

Oko njih je vlažno, a vazduh je gust. Edvard i Isak sedaju na toplu šumsku zemlju. Ovde se Isak već snalazi. Edvard, mama, pa čak i tata, naučili su ga kako možeš koristiti prirodu kao kartu – samo ako umeš da je čitaš. Osvrnuvši se oko sebe,

umeo je da odredi gde se nalazi, koliko je daleko do vodopada, koliko do kuće i koji je najbliži put do gornje livade.

„Uživaš u letu, Isače?“

„Da. A ti?“

„Sjajno.“

„Dopada mi se Lovisa“, kaže Isak. „Trebalo bi da se češće vidiš s njom.“

Edvard se nasmeje.

„Pa viđam je baš često.“

„Ali ne kad sam ja tu.“

„Ne, ali i ona i ja radimo. Nismo na letnjem raspustu kao ti.“

„Je l' to tako kad si odrastao?“

„Pa, bar je tako kad imaš dvadeset pet godina.“

„Imaš dvadeset pet godina?“

„Zvuči ti kao da sam star?“

„Da. Ja imam samo sedam.“

„Ni to nije baš samo.“

Isak gleda u visoki vodopad pred njima. Ništa loše mu se ne može dogoditi na tom mestu. Sve će biti u redu dok je Edvard tu.

„Zašto se zovu Danski vodopadi?“

„E pa... sad ćeš čuti. Bilo je to dosta davno“, kaže kao da je u pitanju neka tajna. „Leto je, baš kao i sad, ali davno u prošlosti. Švedska je u ratu s Danskom. Švedski kralj se zove Karl XI i Šveđani pobeđuju u važnoj bici. Danci, koji su izgubili, beže u duboke šume oko Marbeka. Ulaze uz brzake. I onda stignu ovamo. U to vreme“, nastavi Edvard i pokaže na vrh vodopada, „vidiš one dve najveće smrče sa obe strane?“

Isak zaškilji ka svetlom nebu.

„Vidim.“

„Između tih stabala je nekad bio postavljen viseći most, da bi se moglo preći preko vodopada. I Danci moraju da to učine. Most je uzak i ljulja se, podrhtava.“

U Isakovim grudima nešto zatreperi. Položi ruku na Edvardu.

„I onda, kad su na sredini mosta, nešto se dogodi. Most pukne. Vojnici padaju u vodu.“

Padaju. Isak ih vidi, tela im se ocrtavaju na pozadini belog vodopada pre nego što tresnu u površinu i nestanu.

„Ali“, Edvard lukavo podigne kažiprst, „nije u pitanju nesreća. Jer tamo gore, odmah iza smrča, čekali su švedski kralj i njegovi vojnici. Potajno su pratili Dance i u presudnom trenutku su istupili i isekli užad na mostu.“

„To je strašno“, šapće Isak uzbuđeno i stegne ujkinu ruku.

„Kažu da je švedski kralj stajao kasnije baš ovde gde mi sad sedimo i posmatrao vodopad u koji su Danci pali. Zato se zove Danski vodopadi.“

„Opa.“

„A onaj najveći kamen tamo, vidiš li ga?“

U centru brzaka uzdiže se, krupan kao čovek, sjajan i drevan.

„Vidim.“

„Zove se Kraljeva stena.“ Uzima jedan mali kamen i ustane.

„A sad ćeš naučiti nešto što je moj tata naučio mene i tvoju mamu, a što je njegov tata naučio njega.“

„Šta to?“

Edvard se nasmeje.

„Videćeš.“

4

Isak se seća kako se tad osećao čudno blisko nečemu veoma velikom. To što je švedski kralj možda bio dole kod reke File i uspeo da pobije zle Dance bilo je naprosto sjajno.

Da li je istina? Sudeći po Isakovoj učiteljici, kralj Karl XI nikad nije bio ovde. Ona tvrdi da je cela priča *malo verovatna*.

Ali i dalje može da bude istinita.

Isak i Teo su ostavili bicikle malo dalje od vode. Hladnoća i vlaga rastu u senkama smrčeve šume, i dok skupljaju kamenje, Teu pocrvene nos i obrazi. Pošto su završili, stoje šmrcajući sa džepovima punim kamenčića i žmirkaju prema Kraljevoj steni.

„Ti počni“, kaže Isak.

„Uvek ja počinjem.“

„To je zato što nikad ne stigneš da prvi kažeš *ti počni*.“

Pravila su jednostavna: treba pogoditi Kraljevu stenu. Ako promašiš, moraš da napraviš korak bliže vodi. Ako pogodiš, ostaješ gde si. Ako su u igri dvojica, igra se završava kad jedan više ne sme da načini sledeći korak u brzacima. Ako ih je više, igra se završava kad svi osim jednog odustanu.

Ako jedan igrač napravi korak u vodu, ostali moraju da naprave dva ako promaše i još su na kopnu. Onaj ko je već

u vodi i sme da nastavi, tad povlači druge ka ivici – prema neizbežnom kraju.

To je *toliko pametno* smišljeno, misli Isak. Pita se ko je bio toliko pametan da je izmislio igru Kraljeva stena. Čak ni Edvard nije toliko pametan.

Teo baca prvi kamen koji proleti kroz vazduh i padne u vodu.

On napravi grimasu i hrabro zakorači napred.

„Skoro da sam pogodio, za prvi pokušaj.“

Isak takođe promaši. Teo baca drugi kamen savršenom putanjom kroz vazduh. Pogodi desnu stranu Kraljeve stene uz predivno *klak* – jedan od najlepših zvukova koje Isak zna – i odskoči u reku.

Isak ne pogađa u tom krugu, ali u sledećem uspeva, i tako nastavljaju da zajedno silaze sve bliže brzaku.

„Sećaš li se kad je Anton bio s nama?“, kaže Teo i ceri se, zamahuje i baca.

Anton ide u susedno odeljenje i živi malo više prema Simlongsdalenu. Već je stajao u brzaku i bacio kamen prema Kraljevoj steni, ali je ozbiljno promašio. Okrenuo se ka njima dvojici, slegnuo ramenima i nasmejao se, ali jasno su mu videli strah u očima.

Izgledalo je kao da ga je nevidljiva ruka zgrabila za članak pod vodom i povukla. Začuo se tup udarac, kao kad otresaš čizme na otiraču, kad je potiljkom udario o nešto tvrdo ispod površine.

I onda je samo klonuo.

„Antone!“, viknuo je Teo. „Jesi li dobro?“

Anton nije odgovarao. Debela zimska odeća bila je nato-pljena i teška. Struja ga je ponela, dalje od njih.

Pohitali su u vodu i uhvatili ga za odeću, pa ga izvukli na suvo. Bio je težak, mnogo teži nego što je izgledao. Ležao je na leđima, zatvorenih očiju, a telo mu je bilo mlitavo i bezvoljno. Teo je delovao uplašeno.

„Je l’... je l’ on mrtav?“

Isak je odmahnuo glavom.

„Diše.“

„Šta ćemo sad?“, zavapio je Teo.

U tom trenutku Anton se zgrčio od bola, uhvatio se za vrat i pokušao da sedne.

„U redu je!“, uzviknuo je Teo. „Dobro je. Nemoj nikome ništa da kažeš, inače nećemo smeti da se igramo Kraljeve stene, važi? Dobro si, zar ne?“

„Mislim da jesam“, šapnuo je Anton.

Otišli su kući, a Isak nikad nije bio bliži katastrofi.

Možda do danas. Teško je reći. Dan je bio tako čudan. Mama je tužna, a nešto nije bilo u redu ni sa Irenom. Pa oni tragovi cipela na otiraču u hodniku.

„Zašto su svi tako čudni?“

„Pa, sinoć je izgorela kuća“, odgovara Teo ozbiljnim glasom i izgleda kao odrasli ljudi kad se desi nešto ozbiljno.

„Znam, ali...“

„Promašio si, moraš da zakoračiš.“

Vetar je hladan. Dim još lebdi u vazduhu. Isak stupa napred. Teo baca. *Sinoć je izgorela kuća.* Zvuči tako jezivo.

„Čija kuća?“

„Ona smeđa u Tularpu.“

„Ko živi tamo?“

„Ne znam tačno“, priznaje Teo. „Tata nije hteo da kaže više. Pitaću Jakoba kad dođe kući.“

Jakob je Teov stariji brat. Nastavljaju da bacaju i Isak promaši. Usudi se da napravi dva koraka u crnu vodu, ali hladnoća je tako grozna i ima osećaj kao da mu trnu stopala. Hladnoća mu se penje uz noge. Na kraju počinje da se trese.

„Da kažemo da je nerešeno?“

„Može“, promuća Teo.

Uveče, dok Isak leži u svom krevetu, osluškuje mamine i tatine glasove kroz zid.

Sigurno je neki nesporazum, kaže mama.

Nadajmo se, kaže tata. Ali znaš...

Šta to?

Ma ništa, samo... Pomislio sam na Augusta, to je sve.

Na mog tatu? Mama zvuči gotovo ljutito. Zašto?

Zatim nastupi tišina. Isak čuje kako mu srce kuca, toliko je tiho.

I onda dopiru čudni, grleni zvuci. Jecaji i šmrcanje. To je mama. Želi da otrči i zagrli je, ali ne usuđuje se – ponekad jednostavno znaš da je bolje da se ne mešaš.

Poslednje o čemu Isak razmišlja pre nego što zaspi jesu jutrošnje pahuljice, njegovi kauboji i vojnici, kako ih je polako gutalo kiselo mleko, ta užarena lava.

Porodično stablo Vidara Jergensona duboko je ukorenjeno u marbečkom tlu. On potiče odavde, baš kao i njegov otac, deda i praded a pre njega. Ovde se oseća kao svoj na svome, u maloj žutoj kući s belim uglovima, kaminom i psom kojeg šeta neko od poznanika kad Vidar mora da radi prekovremeno.

Rad u policiji je deo porodičnog nasleđa. Vidarov otac Sven je bio policajac. Onda se razboleo i preminuo. Bilo je to pre tri godine i Vidar otad živi s nekom vrstom praznine u grudima, nečim što je – kako se ono kaže – okamenjeno.

Noć mu se zadržala u telu. Pitanja je mnogo. Tokom čitavog jutarnjeg programa na radiju pominju zapaljenu kuću, odmah nakon vesti da je švedski narod, na prvom referendumu još od glasanja o nuklearnoj energiji pre četrnaest godina, izglasao članstvo u Evropskoj uniji. S malom većinom. Polovina je protiv, a u Marbeku gotovo niko nije glasao *za*. Rasprave u selu bile su brojne, duge i žestoke.

U svetlu zapaljene kuće u Tularpu, pitanje članstva u Evropskoj uniji deluje daleko i beznačajno. Ljudi su obamrli.

Tog jutra dolazi u stanicu u Halmstadu, pored zelenih površina Dvorskog parka i suda, u sivo-bel oj zgradi od šest spratova izgrađenoj od metala i stakla koja iz daljine najviše podseća na

psihijatrijsku bolnicu. Prostire se kao budno oko nad Halmstadsdom, primorskim gradićem koji se znatno proširio.

Vidar se presvlači. Postaje gotovo novi čovek, umor se povlači i zamenjuje ga oštar osećaj prisutnosti. Nekoliko kolega koji su upravo završili smenu bili su u Marbeku tokom noći, ali su stigli tek nakon što se on vratio kući.

„Nije baš bio prijatan prizor“, kaže Markus dok pritiska dugme za kafu iz automata u svlačionici. „Mislim, kad su je izneli.“

Markus Danijelson je istih godina kao Vidar i došao je iz Laholma. Služili su vojsku zajedno, ali su se zapravo zbližili tek tokom pripravnčkog staža, kad su shvatili da su u klasi jedini iz okruga Haland. Markusova uniforma je umrljana i garava od noći.

„Nisi znao“, kaže Markus gledajući Vidara. „Izvini, mislio sam...“

„Je l' to bila ona? Lovisa?“

„Jeste“, kaže Markus. „To je bila ona.“

Vidar uzima kafu. Oseća težinu na ramenima, sitan ubod u visini srca. Ispija prvi gutljaj previše vruće, gorke kafe.

„Zna li se zašto je izbio požar?“

Markus odmahuje glavom.

„Još ne, izgleda. Ej, da ne zaboravim. Za nedelju, znaš... Mogu da zamolim Hanu da povede nekoga, ako hoćeš.“

„Ne treba.“

„Siguran si?“

„Jesam.“

Vidar čuje zvuke iz stanice, spolja sa ulice. Zapah uniformi i kože, dok se ormarići otvaraju i zatvaraju u svlačionici. Gleda se u ogledalu. Uprkos užasu, lep je osećaj da tu pripada.

*

„EU ili ne.“ K. G. Eberj stoji pored prozora s rukama u džepovima, a stomak mu je ispao prema malim saksijama koje njegova sekretarica jedva održava u životu. „Nuklearna energija ili ne.

U Švedskoj je uvek ili-ili, primetio si to? Crno ili belo, gore ili dole. Zvuči jednostavno. Ali đavola će to nešto promeniti.“

To mu je prvi put da je u kancelariji, iako već četiri godine radi u zgradi. Kao pomoćni policajac, radi ono što niko drugi neće ili za šta nema vremena. Patrolira, traži pacijente koji su se izgubili sa psihijatrije, brine se o bakicama i dekimama, izlazi na pozive, stoji na šalteru, šalje drogu na analizu, prima savete građana i piše izveštaje. Poseta komesaru ne spada u uobičajene dužnosti.

„Nešto će se sigurno promeniti“, kaže Vidar. „Pre ili kasnije.“

„Porez se mora platiti i svi ćemo umreti. Značajne stvari u životu se retko menjaju.“

K. G.-ova kancelarija je manja nego što je očekivao. Sto i stolica, polica s plavim fasciklama. Gomile hartija, nekoliko fotografija. Diploma s kursa za rukovođenje. To je sve.

„Lovisa Markstrem. Majko moja, na šta je ličila“, kaže.

„Da, čuo sam.“

Komesar okreće glavu.

„Jesi li je poznavao?“

„Pa, ne baš.“

„Ali šta znaš o njoj? Ti si odande.“

„Dvadesetak godina, možda tačno dvadeset. Radila je u restoranu *Bruktorpsgorden* ovde u gradu. Pametna, sposobna devojka. Zvuči mi neverovatno da je ikad imala bilo kakva posla s nama. Lovisa je bila uredna, prijatna. Slatka i ljubazna, jedinica. Njeni roditelji Hans i Erika su dobri ljudi, omiljeni u kraju. I Lovisa isto“, dodaje. „Po onome što sam čuo, Hans i Erika su te večeri bili na rođendanu u gradu. Nameravali su da se vrate taksijem. Ali ja ih nisam video.“

„Ne, odvezli smo ih pravo na psihijatriju.“

Krupni čovek se okreće prema stolu i pruža Vidaru papir.

„Nema čestica čađi u ustima. Ni u grlu, ni u plućima.“

Vidarov pogled klizi preko hladnog forenzičkog izveštaja. On se proverava na samom početku i zato je nalaz stigao tako brzo. Lovisa Markstrem, kako piše, nije udisala dim u požaru.

Vidar zuri u papir.

„Bila je već mrtva kad je požar počeo.“

„Tako je“, kaže K. G.

„Znamo li kako?“

„Udarac tupim predmetom u glavu.“

„Dakle, to je...“

„Da.“

K. G. ga gleda i trepće teškim kapcima, a zatim mu pruža novi papir.

„Zasad imamo samo ovo. Upravo sam dobio spisak. Naravno, sastavljen je na brzinu, na osnovu prvih razgovora s ljudima. Većina ih je obavljena usred noći, tako da ga treba uzeti sa zadržkom. Prepoznaješ li nekog?“

Vidar gleda u spisak na kojem je pet imena.

„Da.“

„Da li neko nedostaje?“

To što sedi naspram komesara izuzetno je značajno. Sad bi trebalo da nešto pametno kaže.

„Koliko znam, svi su meštani. Možda ne bi trebalo isključiti mogućnost da je reč o nečem drugom?“

„Skoro uvek je reč o nekome ko je povezan sa žrtvom, pa od toga polazimo. Ali zašto – misliš li na nešto određeno?“

„Ne. Samo ne verujem da su oni, ali verovatno ste u pravu. Uz to, imamo onu bandu koja hara severnim Skoneom i prema Laholmu. A da ne spominjem sve one izbeglice koje naviru u zemlju. Čak smo i gore u Marbeku dobili jednog momka, Naliya. Ne kažem da su oni, ali takve veze bi novine mogle da iskoriste. Bilo bi dobro da ih predupredimo. Na primer, objavom da ništa nije nestalo iz kuće, ako je tako.“

„Pametno razmišljaš, Jergensone. Veoma pametno. Teško je reći da li nešto nedostaje s obzirom na to da je požar razorio kuću. Malo toga je ostalo, a potrajalo bi dok sa sigurnošću ne utvrdimo tako nešto. Međutim, vremena trenutno nemamo. Nisam ljubitelj Jugovića, Srba i bog te pita koga sve još ima, ali

kakve bi veze ratne izbeglice imale s Marbekom? A onu bandu nismo uopšte primetili u blizini, tako da verovatno nisu ni oni. Ali dobar pokušaj.“ Pokazuje na spisak. „Nedostaje li još neko?“

„Da... Bila je u vezi sa Edvardom Kristensonom.“

„Tako je.“ K. G. prelazi rukom preko brade. „Namerno ga nisam stavio tu. Šta znaš o njemu?“

„Išli smo u školu zajedno. Nekoliko godina je mlađi od mene. Bio je pametan, ali problematičan. Čitava porodica Kristenson je malo... čudna, bar kad su muškarci u pitanju. Imao je kojekakve ispade kao mladić, isto kao i otac.“

„Kako mu se zove otac?“

„August. Radio je godinama u fabrici pre nego što je zatvorena, i pred kraj je dosta pio. Prema supruzi Sari bio je prilično... strog, da se tako izrazim.“

Vidarov otac je pričao priče o Augustu Kristensonu. Kao dete, Vidar je često viđao Saru s modricama i kako šepa, ali tad nije razumeo šta to znači.

„August verovatno nije bio loš čovek“, dodaje Vidar. „Moj otac je sarađivao s njim i saglasio bi se. Ali bio je pomalo nezgodan.“

K. G. se nasmeja.

„Nezgodan, da, može se i tako reći. Kažeš da nije bio loš čovek. Kad čovek prestane da bude dobar? I ja sam čuo svakakve priče. Tukao je ženu do iznemoglosti, a takve stvari se prenose s kolena na koleno.“

Vidar je pocrveneo.

„Ali dobro je, Jergensone, vrlo dobro. Treba biti otvoren, to je važno. Možda si u pravu, ali ne verujem. Šta sad radi Kristenson? Mislim na Edvarda.“

„Znam da radi pola radnog vremena u domu za stare u Simlongsdalenu, ali mislim da vikendom radi kao šanker u baru *Bilijar i kuglanje*, čuvenom *B&K*. Ne bih se iznenadio da ga imamo u arhivi, zbog raznih prestupa. Nisam baš siguran da se drži zakona, ako znate na šta mislim.“

„Ima sestru, zar ne?“

„Evu“, klimne Vidar glavom.

„Šta je s njom?“

„I ona živi tamo gore, ali u Ulici Svano. Radi u Državnoj stomatološkoj službi, udata je za auto-mehaničara. Zajedno imaju malo dete, sina.“

„Ništa više?“

„Pa...“ Vidar se zamišljeno češka po obrazu. „Lovisin otac baš nije bio oduševljen njenim odnosom sa Edvardom. Nije ga voleo, mada ne znam zbog čega. Ali može se naslutiti.“

K. G. ne pravi beleške. Nikad ne piše. Neki kažu da ga nije briga. Drugi, s više poštovanja, veruju da ima sjajno pamćenje. Teško je znati šta je istina. Možda su obe tvrdnje tačne.

„To je sve?“

„Pa“, kaže Vidar oprezno. „Kad sam se vraćao kući u nedelju uveče, našao sam Edvarda u šumi pored Markstremove kuće, sa opekotinama, krvavog i izbezumljenog.“

„Upravo to. Možda je to jedino što je zaista važno.“

„Jeste li razgovarali s njim?“

„Tvrđi da je još ošamućen. Ali hoćemo.“

K. G. pokazuje na spisak. „Svi su oni tu, pa budi ljubazan i porazgovaraj s njima. Proveri alibije, sve po uobičajenoj proceduri. Ipak, najviše me zanima šta znaju o Kristensonu.“

Vidar gleda u list papira. Dakle, zato Kristenson nije na spisku.

„Hoćeš li radije da radiš na šalteru, Jergensone?“, smeška se K. G. napola u šali, napola preteći.

„Ne, hvala.“

„Odlično. Onda briši.“

6

Trebalo je da se vidi sa Edvardom u nedelju, ali do toga nije došlo. Mama, tata i Isak su otišli u samoposlugu *Gekos* u Ula-redu i obavili veliku kupovinu. To je malo čudno, kad čovek razmisli, jer je prilično daleko, a gorivo košta.

Isakov tata radi kao auto-mehaničar, pa ako je Isak nešto naučio, to je da gorivo nije besplatno. Zato, kaže tata, treba glasati za Stranku umerenih. Jedino oni misle da treba voziti kola. Svi ostali žele da se vozi bicikl ili predlažu kojekakve gluposti.

Ulared je daleko. Sigurno se potroši mnogo čorbe da se stigne tamo. Ne kaže se *gorivo*, već *čorba*. Možda su cene u *Gekosu* niže, mama uvek ide unaokolo, uzdiše i čudi se nad bočicama šampona, krpama za sudove i voštanim svećama, ali ako se sve sabere, i čorba i to što moraju da jedu u restoranu jer mama nikad nema vremena da napravi užinu, zar na kraju ipak ne ispadne skuplje nego da su kupovali u samoposluzi *Ika* u Dalenu?

U svakom slučaju, Isak nije video ujaka u nedelju zato što je bio u *Gekosu*. Inače je skoro svake nedelje kod Edvarda, kako bi mama i tata mogli da zajedno provedu jedan dan u nedelji sami.

Pada prvi sneg i svet se čini svetlim i tihim. Isak je dobro obučen i umotan na snegu, pokušava da napravi grudvu dok